

Hrvatski prijevod IFRRO-ova pisma zakonodavcima

IFRRO

(International Federation of Reproduction Rights Organisations)

Predsjednik Yngve Stettholm

Direktorica i glavna tajnica Caroline Morgan

8. rujna 2021.

Poštovani članovi Hrvatskog sabora,

IFRRO je zabrinut zbog implementacije Članka 5. Direktive o autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom tržištu EU 2019/790 (u daljnjem tekstu CDSM) u nacrt hrvatskog Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (u daljnjem tekstu ZAPSP).

IFRRO je međunarodno udruženje organizacija za kolektivnu zaštitu prava autora i nakladnika (RRO) i nacionalna i međunarodno udruženje autora i izdavača, sa 158 članica iz 85 zemalja, uključujući i Hrvatsku.

Naša društva članice daju dopuštenja za korištenje autorskih djela u obrazovnim i drugim ustanovama, u obliku fotokopija i digitalnih reprodukcija odlomaka knjiga, časopisa i novina, uz plaćanje naknade autorima i izdavačima. Oko milijardu eura godišnje na taj način ide vlasnicima autorskih prava diljem svijeta.

Pišemo vam jer je implementacija Članka 5. Direktive u nacrt ZAPSP-a (Članak 199.) izazvala našu zabrinutost s obzirom da predlaže da se od implementacije Članka 5. izuzmu „primjeri u nastavi“ **bez ikakve naplate ili pravične naknade** za nositelje prava za korištenje njihovih djela i drugih predmeta zaštite u digitalnim i prekograničnim nastavnim aktivnostim

Članak 5. Direktive snažno utječe na autore i izdavače, jer su pisani obrazovni materijali značajan dio izdavačkog tržišta (maloprodajna je vrijednost izdavačkog tržišta u Europi između šest i sedam milijardi eura, pri čemu izdavanje školskih knjiga čini 20 posto cijelog europskog izdavačkog tržišta), a to su istodobno i izvori koje učitelji i učenici najčešće kopiraju, uz licenciranje naših društava članica. IFRRO smatra da je mehanizam za poticanje razvoja rješenja za kolektivno licenciranje u obrazovnom sektoru ključan kako bi se podržala održivost lokalnog izdavačkog sektora.

IFRRO je stoga vrlo zabrinut što Članak 199. nacrta ZAPSP-a trenutačno ne predviđa mehanizam koji će očuvati i promicati sustave licenciranja između korisnika i organizacija za kolektivnu zaštitu autora i izdavača. Takvi sustavi već su dugo uspostavljeni u mnogim europskim zemljama i pokazali su se kao fleksibilna rješenja za korisnike, uključujući i prekogranične, u prilagodbi nove digitalne primjene. Važno je da ugovori o licenciranju, koji pružaju pravnu sigurnost obrazovnim ustanovama i omogućavaju učenicima i studentima pristup kvalitetnim, inovativnim sadržajima, budu predviđeni u novom Zakonu. Takvo licenciranje osiguralo bi da nositelji prava primaju poštenu naknadu.

Od fundamentalne je važnosti izbjeći situaciju u kojoj se ne primjenjuju niti opcija licenciranja ni odredba o naknadi prema Članku 5. Direktive, jer bi to bilo izuzetno štetno, kako za učenike i studente, tako i za autore i izdavače. IFRRO stoga vjeruje da **je ključno prilagoditi implementaciju Članka 5. Direktive u ZAPSP-u** na način da se:

- **Izuzetak od Članka 5. primjenjuje samo u slučajevima kada nema dostupnih licenci**

- Da u slučajevima **u kojima se iznimka ipak primjenjuje postoji odredba o pravičnoj naknadi** za autore i izdavače kako bi se studentima osiguralo da i dalje imaju koristi od raznolikih, kvalitetnih obrazovnih sadržaja.

U okviru Direktive postoji i mogućnost **da ne primijene iznimke kod specifične uporabe ili vrste djela gdje su odgovarajuće licence lako dostupne** na tržištu. U tekstu se s dobrim razlogom spominju materijali ponajprije namijenjeni obrazovnom tržištu ili notni zapisi (članak 5. stavak 2). Izuzimanje takvih vrsta djela (što je nekoliko država članica EU-a već napravilo ili planiraju) posebno je važno kako bi se spriječilo ometanje razvoja održive nacionalne digitalne obrazovne izdavačke industrije.

Prema pravu EU-a i međunarodnom pravu, iznimke i ograničenja trebala bi se primjenjivati samo u određenim posebnim slučajevima koji nisu u suprotnosti s normalnim korištenjem djela ili ostalih autorski zaštićenih djela i ne čine nerazumnu štetu legitimnim interesima nositelja autorskih prava. Bez jasnih granica iznimki, implementacija Članka 5. mogla bi dovesti do zloupotrebe, pri čemu bi se proširilo kopiranje autorskih djela.

U okviru CDSM -a definirana je mogućnost primijene iznimku za autorsku naknadu. Prema pravu EU-a i prema međunarodnom pravu takve iznimke i ograničenja trebala bi se primjenjivati samo u određenim posebnim slučajevima koji nisu u sukobu s korištenjem djela ili njegovih dijelova na način da ne čine neposrednu štetu legitimnim interesima nositelja prava.

Bez jasnih preciziranja tih izuzetaka članka 5 može doći do zloporaba autorskih prava. Stoga bismo preporučili da se, u skladu s Uvodnom izjavom 21. Direktive, u ZAPSP-u precizira da bi ti **izuzeci trebali biti ograničeni na kratke isječke iz djela**, što ne bi zamijenilo kupnju autorskih djela namijenjenog obrazovnom tržištu.

Preporučili bismo i uvođenje **precizne definicije „sigurnog elektroničkog okruženja“** kako bi se izbjegla uporaba na određenim društvenim mrežama ili aplikacijama za razmjenu poruka koje riskiraju prenošenje na otvoreni internet. To je osobito važno u svjetlu zabrinjavajućeg porasta neovlaštenog širenja obrazovnih sadržaja putem društvenih mreža i aplikacija za razmjenu poruka.

Za dodatne informacije o utjecaju Članka 5., o tome zašto je poštivanje autorskih prava ključno za cijeli obrazovni sustav, te o rješenjima kolektivne zaštite autorskih prava koja se primjenjuju u EU-u, pogledajte na www.contentforeducation.org i naš dokument s pitanjima i odgovorima.

Srdačan pozdrav,

Caroline Morgan
CEO, IFRRO